

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ สามารถหล่อหลอมคุณภาพชีวิตของประชาชนพลเมืองให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวมต้องการ สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันการศึกษาระดับประถมศึกษาถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญมาก เพราะเป็นการศึกษาระดับเดียวที่ประชาชนคนไทยทุกคนในประเทศได้รับการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ เป็นการจัดการศึกษาแบบให้เปล่า และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 ก : 5, 23) ได้แจ้งว่าในปัจจุบันรัฐบาลมุ่งให้ความสำคัญต่อการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อเป็นรากฐานการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยคำนึงถึงสภาพปัญหาข้อจำกัดและความสามารถพิเศษของผู้เรียน เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลเขตชุมชนแออัดในเมือง เขตภูเขาและชายแดนสามารถได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างทั่วถึง และในปีการศึกษา 2533 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 7, 13) ได้รายงานว่า กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ รับไปดำเนินการ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อจากระดับประถมศึกษาไปอีก 3 ปี และให้จัดในพื้นที่ที่มีอัตราการศึกษาต่อค่อนข้างต่ำ จัดแบบให้เปล่าในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมด้านบุคลากร สถานที่ ความเหมาะสมของที่ตั้ง โรงเรียน และเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ให้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในปีการศึกษา 2533 ทั่วประเทศ จำนวน 119 โรงเรียน ปีการศึกษา 2534 เปิดสอนจำนวน 1,247 โรงเรียน และให้เปิดเพิ่มต่อไปอีกปีละ 1,000 โรงเรียน ตลอดช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เพื่อให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ ในส่วนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ศูนย์ขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี (2537 ก : 20) รายงานว่าตั้งแต่ปีการศึกษา

2533 จนถึงปีการศึกษา 2538 มีโรงเรียนประถมศึกษาเปิดสอนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 85 โรงเรียน

อย่างไรก็ดี การเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้นกว่าระดับประถมศึกษา โดยให้โรงเรียนประถมศึกษาเปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ยังมีปัญหาหลายประการตามมาจากการประเมินผลการจัดการศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2537 ข : อัดสำเนา) รายงานว่า โดยภาพรวมการนิเทศการศึกษายังขาดอยู่และกระทำไม่ได้ทั่วถึงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อาจเป็นเพราะในสภาพปัจจุบันศึกษานิเทศก์อำเภอ มีภาระอยู่กับการธุรการมาก ไม่มีเวลาออกไปนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อีกประการหนึ่ง ศึกษานิเทศก์อำเภอไม่มีประสบการณ์มาก่อน ขาดสื่อ อุปกรณ์ เทคนิควิธีการนิเทศการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงส่งผลกระทบต่อบุคลากรของโรงเรียนทำให้มีปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนคือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดทักษะในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการสอนด้านการวัดผลและประเมินผล และจากการศึกษางานวิจัย เรื่องความต้องการนิเทศงานวิชาการของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของ จวงจันทร์

โชคชัยชำนัญกิจ (2535 : บทคัดย่อ) พบว่าครูในเขตการศึกษา 12 ในภาพรวมมีความต้องการการนิเทศงานวิชาการอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของ เฉลิมลักษณ์ เนื้อไม้ (2535 : บทคัดย่อ) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความต้องการจำเป็นที่จะรับการนิเทศงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง ปัญหาการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ของประเสริฐ อู่ยตระกูล (2533 : บทคัดย่อ) พบว่าโรงเรียนแต่ละโรงเรียนได้รับการนิเทศการศึกษาในระดับที่น้อย

จากสภาพและปัญหาการขาดการนิเทศการศึกษาอย่างทั่วถึง และการนิเทศที่ไม่เป็นระบบและไม่ต่อเนื่อง อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย นโยบาย และหลักการของหลักสูตรที่กำหนด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นศึกษานิเทศก์อำเภอ จึงรับผิดชอบงานการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้เป็นไปตามเป้าหมายและนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหาร โรงเรียน และครูหัวหน้าวิชาการของโรงเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการนิเทศการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ความสำคัญและประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์และมีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. ทำให้ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ทำให้ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. ทำให้ได้ทราบความคิดเห็นเพิ่มเติมจากศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหาร โรงเรียน และครูหัวหน้า
วิชาการเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาและเสนอแนะ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้พัฒนาการนิเทศการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการ
ศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุผลตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ตัวอย่างของการวิจัย

ตัวอย่างของการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1.1 ศึกษานิเทศก์อำเภอ ซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์อำเภอผู้รับผิดชอบการนิเทศการศึกษาของ
โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
อำเภอละ 1 คน 19 อำเภอ 19 คน

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่เปิดสอนในปีการศึกษา 2538 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี
จำนวน 85 โรงเรียน 85 คน

1.3 ครูหัวหน้าวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ที่เปิดสอนในปีการศึกษา 2538 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
สุราษฎร์ธานี จำนวน 85 โรงเรียน 85 คน

รวมกลุ่มทั้งหมด 3 กลุ่ม จำนวน 189 คน

2. ตัวแปรที่จะศึกษาค้นคว้า

ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของผู้ที่จะศึกษา

2.1.1 ตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งให้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น

2.1.1.1 ศึกษาในเทศก์อำเภอ

2.1.1.2 ผู้บริหารโรงเรียน

2.1.1.3 ครูหัวหน้าวิชาการโรงเรียน

2.1.2 ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งให้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น

2.1.2.1 ประสบการณ์ 1-2 ปี

2.1.2.2 ประสบการณ์ 3 ปีขึ้นไป

2.1.3 คุณวุฒิทางการศึกษา แบ่งเป็น

2.1.3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี

2.1.3.2 ปริญญาตรี

2.1.3.3 สูงกว่าปริญญาตรี

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพและปัญหาการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามทัศนะของศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหารโรงเรียนและครูหัวหน้าวิชาการโรงเรียน ซึ่งแบ่งสภาพและปัญหาการนิเทศการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

2.2.1 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

2.2.2 ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน

2.2.3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2.4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

คำนิยามศัพท์

ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามของศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหาร โรงเรียนและครู หัวหน้าวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้หาวิธีดำเนินการเพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนให้สามารถปรับปรุงด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ให้ดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. สภาพการนิเทศการศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจริงในการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ของศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหาร โรงเรียน และครูหัวหน้าวิชาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ปัญหาการนิเทศการศึกษา หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคที่ทำให้ศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหาร โรงเรียน และครูหัวหน้าวิชาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่สามารถปฏิบัติการนิเทศการศึกษาให้บรรลุผลไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้กำหนดขอบเขตของปัญหาการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ด้านคือ
 - 3.1 ปัญหาด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรค ในการนำหลักสูตรไปใช้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของหลักสูตร หลักการ จุดหมายและโครงสร้าง การวิเคราะห์หลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตร การจัดทำแผนการสอน โครงการสอน คู่มือครู และการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา การใช้เอกสารประกอบ หลักสูตร การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การประเมินผลการใช้หลักสูตร ตามแนวการใช้ หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 ปัญหาด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอน การผลิตและการจัดหาสื่อ การปรับปรุงสื่อที่มีอยู่แล้วให้ใช้ได้ การสาธิตการใช้สื่อการสอน การจัดเก็บและการบริการสื่อการสอน การจัดทำคู่มือการใช้สื่อการสอนและการประเมินผลการใช้สื่อการสอน

3.3 ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคเกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอนประจำวิชาต่าง ๆ การจัดการเรียนการสอน การใช้เทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ การสอนเน้นทักษะกระบวนการ การจัดกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในห้องเรียน การจัดสอนซ่อมเสริมและการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.4 ปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน หมายถึง ข้อขัดข้อง หรืออุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินการตามหลักการ ระเบียบและวิธีวัดผลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ปัญหาด้านเทคนิคการวัดผลประเมินผล การสร้างเครื่องมือวัดผลรายวิชา เทคนิคการประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้ การสร้างเครื่องมือประเมินคุณลักษณะของนักเรียนให้เป็นไปตามจุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อทดสอบ การวิเคราะห์ผลการวัดและประเมินผล การจัดทำข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา เพื่อใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการวัดผลและประเมินผล

4. ศึกษานิเทศก์อำเภอ หมายถึง ศึกษานิเทศก์อำเภอผู้รับผิดชอบปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี อำเภอละ 1 คน

5. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ที่รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวในโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทุกโรงเรียน

6. ครูหัวหน้าวิชาการ หมายถึง ครูผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานีทุกโรงเรียน
7. ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง หมายถึง ระยะเวลาที่ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการมอบหมายให้รับผิดชอบการจัดการศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เปิดสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงปัจจุบัน
8. โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2538 ทุกโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี